

РЭЦЭНЗІ І ВОДЗЫВЫ НА МАНАГРАФІІ ЁДЗЕЛЬНІКАЎ МІЖНАРОДНЫХ ЧЫТАННЯЎ

На пленарным паседжанні Міжнародных чытанняў, прысвечаных памяці акадэміка Івана Якаўлевіча Навуменкі, з дакладам выступіла дацэнт кафедры тэорыі і практыкі англійскай мовы ГДУ імя Ф.Скарыны, кандыдат філалагічных навук, дактарант Інстытута літаратуры НАН Рэспублікі Беларусь Лідзянкова В. А. Яна выклала асноўныя тэзісы і палажэнні сваёй новай манаграфіі “*Историческое мифотворчество в современной прозе белорусских и англоязычных авторов*”, якая літаральна на днях выйшла ў выдавецтве нашага ўніверсітэта (Гомель, 2022, 209 с.). Выпускнік аспірантуры Цы Хэхэ пазнаёміў з манаграфіяй “*Проблемы идентификации и самоидентификации автора и героев в творчестве В. Л. Кигна-Дедлова*” (Гомель, 2022, 137 с.). Па рашэнню аркамітэта чытанняў змяшчаем водгукі на даследаванні.

І. Ф. ШТЭЙНЕР

(г. Гомель, ГДУ імя Ф. Скарыны)

ВОДГУК НА МАНАГРАФІЮ В. А. ЛІДЗЯНКОВАЙ “ИСТОРИЧЕСКОЕ МИФОТВОРЧЕСТВО В СОВРЕМЕННОЙ ПРОЗЕ БЕЛОРУССКИХ И АНГЛОЯЗЫЧНЫХ АВТОРОВ”

Лідзянкова В. А. вядомая ў айчынным літаратуразнаўстве тыпалагічнымі працамі па праблеме ўзаемадзеяння і падабенстве развіцця беларускай і англійскай літаратуры. Рэалізацыі гэтых пытанняў прысвечана яе манаграфія “*Историческое мифотворчество в современной прозе белорусских и англоязычных авторов*”, а таксама шэраг артыкулаў, надрукаваных у часопісах “*Нёман*”, “*Польмя*”, выданнях, рэкамендаваных ВАКАм, замежных навуковых зборніках, матэрыялах канферэнцый. Рэцэнзуемая манаграфія ўяўляе сабой наватарскае завершанае даследаванне, у якім доказна і пераканаўча вырашаецца надзвычай складаная і перспектыўная праблема, якая мае значэнне не толькі для навукі аб літаратуры. Кампаратыўнае вывучэнне беларускай літаратуры – адзін з прыярытэтных напрамкаў айчыннага літаратуразнаўства з самага пачатку яе ўзнікнення, бо нарадзілася яна і сталела ў сілавым полі літаратуры сусветнай. Ва ўмовах адзінай інфармацыйнай прасторы, глабалізацыі, мастацтва слова не можа развівацца адасоблена ад асноўных тэндэнцый культуры еўрапейскай, а даследчыкі павінны суадносіць нацыянальныя дасягненні з найлепшымі літаратурнымі здабыткамі чалавецтва. У найбольш значнай ступені гэта тычыцца гістарычнай прозы, якая перажывае сапраўдны рэнесанс па ўсім свеце, ператварыўшыся з бліскучай забаўкі ў складаную эстэтычную з’яву, якая дазваляе выяўляць ці нават ствараць універсальныя стратэгіі і падыходы да асэнсавання мінулага, сістэматызацыі ўяўленняў аб ролі і функцыі памяці сямейнай і народнай ва ўсіх яе праявах ў сучасных умовах. Варта пагадзіцца, што беларускі пісьменнік – крыху больш, чым аўтар, які забаўляе публіку, яго кніжка выконвае нацыястваральную, дзяржаўстваральную і маралестваральную функцыі. Літаратура адыгрывае выключную ролю ў захаванні і ўмацаванні нацыі: “*Беларусь заўсёды трымалася на літаратуры і паўстала з літаратуры*”. І. Саверченко адзначае, што “*Вярнуць гістарычную свядомасць без мастацкай літаратуры немагчыма*”.

Лідзянкова В. А. праводзіць надзвычай глыбокі, доказны і пераканаўчы аналіз заяўленай праблемы, што дазваляе ёй паказаць, як агульныя заканамернасці літаратурнага развіцця, звязаныя з падобнымі сацыяльна-палітычнымі ўмовамі і этапамі развіцця, праяўляюцца нават у літаратурах, не звязаных паміж сабою паходжаннем, прастораю ці палітыкай, дапамагаюць вылучаць агульныя заканамернасці развіцця, якія прыводзяць да

аналагічных ці блізкіх высноў і вынікаў. Дзеля гэтага яна сістэматызавала практычна ўсе найбольш прыкметныя творы на гістарычную тэматыку, што з'явіліся за гады незалежнасці Беларусі, а таксама англамоўныя творы пісьменнікаў Брытаніі і іншых краін, якія атрымалі самыя прэстыжныя міжнародныя прэміі ці заваявалі вялікую папулярнасць сярод чытачоў і спецыялістаў. Большасць аналізаваных у манаграфіі твораў да гэтага часу не перакладзены на беларускую ці рускую мову або перакладзены вельмі неахайна і недакладна, таму суіскальнік падае спасылкі ў арыгінале ці ва ўласных перастварэннях, што значна ўзмацняе верагоднасць і доказнасць даследавання. Акрамя таго, яна выкарыстала асноўныя працы замежных даследчыкаў па праблеме, што дазваляе глядзець на праблему “здалёк і зблізку”, вылучыць характэрныя рысы нацыянальнага літаратурнага працэсу, якія застаюцца неасветленымі пры даследаванні мастацкіх тэкстаў толькі з пункту гледжання нацыянальных канонаў і традыцый. У выніку адбываецца арганічнае спалучэнне ўніверсальных і нацыянальна-спецыфічных, культурна абумоўленых асаблівасцей ацэнкі і мастацкай рэпрэзентацыі нацыянальнага мінулага і прычыны актуалізацыі дадзенай тэмы ў новым тысячагоддзі, а праблемныя дамінанты сучаснага грамадства адцяняюцца падсветкай і бачаннем нацыянальнага развіцця. Суіскальнік выпрацавала ўласную метадыку аналіза, у якім спалучаюцца сінхранічныя і дыяхранічныя падыходы, што дазваляе рабіць уласныя назіранні, а супастаўляльны аналіз забяспечвае аб'ектыўнасць высноў, садзейнічае выяўленню нацыянальных і агульнаеўрапейскіх тэндэнцый у рэпрэзентацыі тэмаў нацыянальнай памяці і гістарычнага мінулага. У выніку Лідзянковай В. А. ўдалося паказаць ўніверсальныя і нацыянальна-спецыфічныя асаблівасці мастацкай рэпрэзентацыі гісторыі ў беларускай і англамоўнай прозе пачатку 21 стагоддзя. Яна вылучыла ўсе асноўныя мадэлі рэпрэзентацыі гісторыі ў творах беларускіх і англамоўных празаікаў; канстанты і дамінанты, што тычацца праблематыкі, матывацыі і тыпізацыі герояў. Прапанаваны дасканалы падыход, які дазволіў упершыню класіфікаваць усе спосабы мастацкай рэпрэзентацыі мінулага ў параўнанні з існуючай традыцыяй і сістэматызаваць іх кампазіцыйна-стыльвыя адрозненні. Паказана выключная роля мастацкай міфатворчасці як сродка трансфармацыі новых ідэалагем; змена парадыгмаў рэлігійнасці; схільнасць гістарычнай прозы да жанравай гібрыдзізацыі; роля ў гэтым працэсе вобразаў ландшафтаў, роднай мовы. Вылучаны тры асноўныя мадэлі рэпрэзентацыі мінулага, якія дамінуюць у сучасных аўтараў гістарычных раманаў. Усе палажэнні дысертацыі арыгінальныя, наватарскія, прайшлі апрабаванне на канферэнцыях і надрукаваны ў аўтарытэтных выданнях.

Асноўныя вынікі, высновы і рэкамендацыі, сфармуляваныя ў працы В. А. Лідзянковай, дасягнуты самастойна, з выкарыстаннем параўнальна-гістарычнага і гісторыка-кантэкстуальнага (А. А. Гугнін) метадаў, а таксама прыёмаў структурна-семіятычнага вывучэння літаратурных тэкстаў. Навукова-метадалагічны грунт гэтай працы канкрэтызаваны дзякуючы аналітычнаму абагульненню, удакладненню і развіццю асобных палажэнняў, выказаных у навукова-даследчых працах беларускіх і замежных навукоўцаў. Манаграфія разам з адпаведнымі публікацыямі па тэме, у тым ліку і замежнымі, з'яўляецца тым базісным даследаваннем, якое сістэматызуе многія набыткі, што ўтрымліваюцца ў працах шэрагу беларускіх і замежных даследчыкаў мастацкай прозы з гістарычнай тэматыкай (бібліграфчны спіс утрымлівае 346 прац даследчыкаў з розных краін, найперш Беларусі, Расіі, СССР і ЗША, у тым ліку шмат выданняў на англійскай мове), што таксама ўзбагачае літаратуразнаўства новай ацэнкай зробленага з улікам часовай дыстанцыі. Высновы ўзмацняюцца ханалогіяй даследуемых твораў, зробленай аўтарам. Каб зацікавіць патэнцыйнага чытача, падаем загаловак манаграфіі: Літаратурныя стратэгіі реміфалогізацыі прошлага в современной прозе; Мифологические константы в репрезентации истории; Готическая эстетика художественного исторического мифа.

Паслядоўнасць і лагічнасць аналітычных падходаў да раскрыцця тэмы ў манаграфіі відавочныя, а ў выніку – усе высновы і рэкамендацыі ў працы цалкам абгрунтаваныя.

Кніга ўяўляе сабою наватарскае даследаванне, якое вырашае важную праблему еўрапейскага літаратуразнаўства, мае вялікае значэнне і вартасць, а таму ёсць усе падставы выкарыстоўваць асноўныя палажэнні манаграфіі пры тыпалагічных даследаваннях паасобных з'яваў у неблізкароднасных літаратурах, пры вывучэнні нацыянальных літаратур у сусветным кантэксце.

И . Ф. ШТЕЙНЕР
(г. Гомель, ГГУ имени Ф. Скорины)

ОТЗЫВ НА МОНОГРАФИЮ ЦЗИ ХЭХЭ «ПРОЗА В. Л. КИГНА-ДЕДЛОВА И ПРОБЛЕМА МНОГОУРОВНЕВОЙ НАЦИОНАЛЬНОЙ ИДЕНТИЧНОСТИ ПИСАТЕЛЯ»

Монографическое исследование молодого ученого новаторское и актуальное. В первую очередь потому, что оно посвящено сравнительно значимой проблеме современной науки о литературе. Исследование национальной идентичности писателя, как и значимых эстетических явлений конкретной литературы в целом, является одним из наиболее важных направлений в современном литературоведении. Нельзя сказать, что значимых работ в этой весьма перспективной сфере до этого времени не было. Но ученые из разных стран в своих работах по данной проблематике чаще всего акцентируют внимание на синхронности методики, подчеркивая при этом либо объективное либо субъективное начало в конкретных художественных произведениях. Тем самым тематическое поле исследований сознательно ограничивалось, на первый план выходили наиболее приметные особенности, обусловленные рамками естественной идентичности, что приводило к спорам о национальной принадлежности литераторов. Вспомним хотя бы регулярно возрождающуюся полемику вокруг наследия Н. В. Гоголя.

Цзи Хэхэ в своей диссертации использует, наряду с иными, весьма перспективный метод междисциплинарных исследований. Для решения литературоведческих проблем он творчески применяет достижения этнологии и антропологии, что позволяет ему анализировать понятие многонациональной идентичности с разных точек зрения и находить правильный ответ на поставленные вопросы, посвященные определению национальной идентичности в литературе. Опираясь на новаторские теории ведущих ученых разных стран, он анализирует российскую идентичность нашего земляка, известного русского писателя начала XX века В. Л. Кигна-Дедлова с разных точек зрения. Молодой ученый сумел показать определяющую направленность наследия известного литератора, доминирующую на протяжении жизненного и творческого пути. Анализируя художественные произведения писателя, его воспоминания, очерки и репортажи с фронта, эстетические эссе, он убедительно показал, что многоуровневая идентичность В. Л. Кигна-Дедлова проявляется в определяющей ориентации автора, отношении к событиям и взглядах на развитие социума с определенной точки зрения, в самой национальной вовлеченности. Таким образом, актуальность заключается в открытом и инклюзивном определении национальной идентичности русского писателя белорусского происхождения, что будет содействовать широкому распространению произведений В. Л. Кигна-Дедлова в России и Беларуси. Все это позволяет утверждать, что монография посвящена концептуальному развитию одного из актуальных научных направлений антропологии и содержит принципиально новые результаты, теоретический и культурно-исторический потенциал которых имеет практическое значение и обладает реальным социальным эффектом.

Молодой ученый проработал большое количество научной литературы по проблеме, в той или иной степени связанной с заявленной темой. Свои выводы и наблюдения он изложил в убедительной и хорошо аргументированной форме. Нет сомнения, что дальнейшем они будут использованы в процессе изучения национальных литератур, где помогут определить